

EPONIMINIAI ARCHITEKTŪROS, MENO IR STATYBOS TERMINAI LIETUVIŲ KALBOJE

Laimutė Kitkauskienė

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva

El. paštas *Laimute.Kitkauskiene@vgtu.lt*

Straipsnyje aptariama terminų svarba dalykinėje (specialybės) kalboje. Apžvelgiama architektūros, mokslo ir meno sankirtos tema. Apibūdinami eponiminiai terminai. Laikomasi nuostatos, kad terminas, savo sandaroje turįs vardažodį – asmenvardį, miesto, kaimo, kitos geografinės vietos, šalies ar tautos, genties pavadinimą – vadintinas eponiminiu. Tokios rūšies lietuvių kalbos terminai yra nenagrinėti, todėl šis straipsnis galėtų būti pradžia diskusijoms ar gilesniems tyrimams. Analizuojamos loginės-semantinės sąsajos tarp eponiminio termino ir pradinio šaltinio – vardažodžio. Kadangi nagrinėti vienažodžiai terminai yra skoliniai, apžvelgiami ir jų etimologijos aspektai. Pateikta daug faktinės medžiagos, kuri padeda nustatyti ir atpažinti pagrindinius eponiminių terminų darybos būdus bei modelius. Daroma išvada, kad pateiktuosius modelius galima taikyti ir kitų specialybių terminų daryboje, nes jie atspindi galimą gramatinį pasirinkimą.

Reikšminiai žodžiai: eponimas, metonimija, terminas, mokslo kalba, dalykinės raiškos priemonės, semantinė sąsaja, dalykinis bendravimas, specialūs žodynas.

doi:10.3846/cpe.2011.06

Įvadas

Terminai yra „žodžiai arba pastovūs žodžių junginiai, kuriais įvardijama speciali mokslo, technikos, meno ar kitos visuomenės gyvenimo srities sąvoka arba daiktas“ (Gaivenis, Keinys 1990: 210). Jie yra vartojami specialybės kalboje ir laikomi atskiru bendrinės kalbos leksikos posistemiui ir „mokslo kalbos leksikos reikšmingąja, informatyviausiąja dalimi“ (Gaivenis 2002: 123). Specialybės kalboje terminai vartojami tam, kad tiksliai įvardytų mus supančius tikrovės objektus, reiškinius, procesus ar abstrakčias sąvokas. Tai, kad terminai įvardina specialiąsias sąvokas, juos galima traktuoti kaip svarbiausius specialybės kalbos vienetų. Taigi, terminai yra ta lingvistikos dalis, kuri apibūdina specialiosios kalbos žodyną (Sager 1999: 45).

Specialaus dalyko sąvokos įvardijimas yra lingvistinės formos suteikimas tai sąvokai. Pastebėjimas, kad „terminija yra lingvistikos ir kitų disciplinų sankirtoje“ (Cabre 1990: 32–33), paaiškina tai, kad be terminijos neįmanomas nei specialisto darbas, nei dalykinis bendravimas tarp tos pačios srities specialistų, norinčių pasidalinti turima specifine informacija. Terminų praktinis pritaikomumas reikalauja jų reikšmės tikslumo ir apibrėžtumo, o išoriškai svarbi yra termino lingvistinė raiška, jo lingvistinis įsijungimas į kalbos sistemą. Kaip pastebėjo prof. L. Drazdauskienė, „terminas yra profesionalios minties ir komunikacijos vienetą“ (Drazdauskienė 2008: 149).

Klasikiniu būdu terminai kalboje yra atsiradę, skolinantis juos iš senųjų – graikų ar

lotynų – kalbų. Kitas termino darybos būdas yra pasirinkimas iš jau turimų kalboje išteklių, pvz., iš tikrinių vardų. Čia aptarsime architektūros terminus, atsiradusius iš tikrinių vardų ir pavadinimų.

Tyrimų objektas – lietuvių kalbos eponiminiai architektūros, meno ir statybos terminai.

Straipsnio tikslas – atrinkti iš žodynų eponiminius terminus, išanalizuoti nagrinėjamos terminų grupės semantinės struktūros formavimosi tradicijas, išsiaiškinti eponimo semantinę sąsają su terminu, išryškinti eponiminių terminų darybos tendencijas bei modelius, kuriais būtų galima remtis kuriant naujus terminus.

Metodas – analitinis. Analizuojami semantiniai procesai, kurie vyksta žodyje (tikriniame daiktavardyje) ar žodžių junginyje (kurio vienas žodis yra tikrinis daiktavardis), ir kaip tų procesų pagrindu atsiranda kitą informaciją teikiantis kalbinis vienetas – terminas.

Kai kurių straipsnyje vartojamų lingvistinių terminų reikšmės: *denotātas* (lot. denotatum), „tikrovės daiktas ar reiškiny, su kuriuo siejamas kuris nors kalbos vienetas, ženklas (TŽ 100), tai, kas pažymima žodžiu; *determināntas* (lot. determenans), žodžio ar žodžių junginio priklausomas dėmuo, apibūdinantis pagrindinį dėmenį (TŽ 103); *epōnimas* (gr. eponymos), asmens ar daikto vardas, pagal kurį kas nors pavadinama (TŽ 136); *metonimija* (gr. metonymia), žodžio ar sąvokos pakeitimas kitu žodžiu, turinčiu priežastinį ryšį su pirmuoju kaip dalis su visuma (TŽŽ), žodžio perprasminimas, esant semantinei sąsajai tarp daiktų (L. K – žodžio reikšmės perkėlimas); *semāntika* (gr. semantikos – reikšminis), žodžių junginių ar žodžių formų reikšmės perkėlimas (TŽ), „grindžiamas ne reiškinio panašumu, o ryšiu“ (Župerka 1983: 76). Žodynai, iš kurių rinkti pavyzdžiai, nurodyti po straipsnio.

Vienažodžiai terminai

Pagal sudėtingumą terminai yra skirstomi į vienažodžius ir sudėtinius. Vienažodžiai termi-

nai yra įvairios kilmės ir turinio vardažodžiai, virtę terminais. Kai kuriais atvejais semantinė sąsaja tarp tikrinio daiktavardžio ir iš jo atsiradusio termino yra labai aiški. Antai, kūrėjo vardu yra pavadinamas jo sukurtas kūrinys ar gaminy, pvz., *gobelėnas* [pgl. pranc. XV a. kilimų įmonės savininko *Gobelin* pavardę], brolių Gobelinų manufaktūros gaminy – rankų darbo sieninis kilimas – paveikslas, išaustas ataudų ripso technika (DŽ); *galė* [pgl. pranc. *Emile'io Gallé* pavardę], daugiasluoksnio stiklo dirbiniai, dažn. puošti augaliniais motyvais (XIX a. IV ketv. – XX a. pr.) (DŽ); *kongrėvas* [pgl. anglų išradėjo *Williamo Congreve'o* pavardę]: 1. Iškilus reljefinio atvaizdo išpaudimo metaliniu karštuoju štampu ir kontrštampu būdas kietviršyje. 2. Šitaip išpaustas atvaizdas (knygos autoriaus portretas, emblema, herbas ar raidės) (DŽ); *kosmatėskas* [pgl. *Cosmati* šeimos pavardę], akmens mozaikos puošyba, paplitusi Romos ir jos apylinkių bažnyčiose XII–XIII a. (DŽ); *makadāmas* [pgl. škotų inžinieriaus *McAdamo* pavardę], skalda; ar kelio danga iš kelių sluoksnių trupintos, mechaniškai sutankintos skaldos (TŽŽ 2002): *mansārda* [pgl. pranc. archit. *Fransua Mansart* pavardę], gyvenamoji patalpa po statau stogo šlaitu (pastogėje) (TŽŽ); *mauzoliėjus* [pgl. Karijos karaliaus *Mauzolo*, pasistačiusio sau ir savo žmonai didingą paminklą – vieną iš septynių pasaulio stebuklų – asmenvardį], didžiulis antkapinis statinys, paprastai statomas laidojimo vietoje, puošiamas skulptūromis ir architektūriniu dekoru (DŽ); *siluėtas* [pgl. pranc. *Etienne'o de Silhouette'o* pavardę]: 1. Daikto arba žmogaus figūros kontūras; apybrėža. 2. Dailės (dažn. grafikos) kūrinys: plokščias, vienspalvis žmogaus figūros ar daikto vaizdas (DŽ).

Savąjį – kūrėjo – vardą terminuose yra įamžinę žymieji architektai, pvz., *paladianà* [pgl. archit. *Andrea Palladio* pavardę], paladijietiškas langas: didelis pusapskritis langas, dviem vertikaliomis pertvaromis suskaidytas į tris dalis (DŽ), ir *paladianizmas*, XVII–XIII a. architektūros kryptis: klasicizmo atmaina, grįsta it. renesanso architekto *Andrea Palladio* idėjomis (DŽ); *serlianà* [pgl. it. archit.

Sebastiano Serlio pavardę], serlianos motyvas: architektūrinis manierizmo motyvas – arkinis portalas, kurį sudaro 3 protarpniai – vidurinis, platesnis, vainikuotas arka, ir du šoniniai, siauresni, perdengti antablementais (DŽ); *čičerònè* [pgl. it. *cicerone* < *Cicerono* vardą], iškalbingas vadovas po miestą, muziejus, apylinkės. Sietinas su sen. Romos oratoriaus Cicerono vardu; simbolizuoja iškalbą ir mokytumą. Kartais taip vadinama ir knyga – vadovas po krašto paminklus ir muziejus (DŽ); *buonarotistas* (pgl. it. dailininko *Michelangelo Buonaroti* pavardę), manierizmo tapytojas, Michelangelo Buonaroti (1475–1564) kūrybos sekėjas (DŽ); *mecenātas* [pgl. Romos valstybės veikėjo, poetų globėjo *Gajaus Cilnijaus Mecenato* (lot. kilm. *Maecenatis*) prievardį], menininkų ir mokslininkų globėjas; dažn. – turtingas ir įtakingas asmuo ar institucija (DŽ).

Atskirai paminėtini terminai, metonimiškai atsiradę dievų ar dievybių vardų pagrindu, vadinamieji teonimai (gr. *theos* – dievas + *onymos* – vardas), kaip antai: *amūras* [lot. *Amor* (kilm. *Amoris* romėnų meilės Dievo vardas)], architektūros mene ir skulptūroje sparnuotas jaunuolis su lanku rankoje ir strėlėmis (TŽŽ 2002); *erōtas* [gr. *Erōs* (kilm. *Erōtos* graikų meilės Dievas), mene tas pats kaip ir amūras (TŽŽ 2002); *kupidōnas* [pgl. *Cupido* (kilm. *Cupidinis*) sen. romėnų mitologijoje meilės Dievo vardą], vaizduojamas berniukas su sparnais, laikantis rankoje lanką ir strėles (TŽŽ); *hērma* [lot. *herma* < *Hermēs* – pgl. sen. graikų Dievo Hermio vardą], architektūrinis elementas, skulptūros forma – į apačią siaurėjantis keturkampis akmeninis stulpas, ant kurio statomas (dievo Hermio, mitolog. būtybių ar žymių veikėjų) biustas ar skulptūrinis galvos atvaizdas (TŽŽ, DŽ); *mārsas* [pgl. sen. romėnų karo Dievo *Marso* vardą], neorganinis pigmentas – dirbtinė ochra (DŽ); *Minervā* [pgl. lot. *Minerva*, romėnų mokslo, meno ir amatų globėjos, išminties deivės vardą], ornamentinis motyvas, vartotas bibliotekoms, mokymo įstaigoms puošti (ALAŽ); *monetā* [lot. *moneta* < *Moneta* – sen. romėnų deivės Junonos prievardis, mat jos šventykloje buvo kaldinamos monetos (Palmer 1982: 15)], pi-

niginis ženklas: metalinis skrituliukas, turintis nustatytą pavidalą, svorį, prabą ir mainų vertę (DŽ); *muziėjus* [gr. *Musai* – šešios sen. graikų deivės, mokslo ir meno globėjos; lot. *museum* < gr. *Museion* – mūzų vieta arba šventovė]: 1. Kultūros-švietimo įstaiga, kaupianti, sauganti, restauruojanti ir konservuojanti įvairių kultūros sričių vertybes bei rengianti parodas visuomenei. 2. Tokios įstaigos pastatas (TŽŽ 2002); *Neptūnas* (pgl. lot. *Neptūnas* – romėnų vandens – upių, versmių, jūrų – Dievo vardą), ornamentinis motyvas, vartojamas puošyboje jūros tema (ALAŽ); *nimfėjas* [gr. *nymphaion* – nimfų šventykla < *Nymphai* – sen. graikų gamtos deivės]: 1. Sen. graikų ir romėnų šventovė, kurioje garbintos vandens deivės, nimfos. 2. Parkų architektūros elementas (su fontanais, tekančiu vandeniu, baseiniais) (DŽŽ); *palādiumas* [pgl. lot. *Palladium* < gr. *Palladion* – deivės *Atėnės Paladės* sakralinės statulos, esą, nukritusios iš dangaus ir nuo kurių priklausęs Senovės Atėnų saugumas, vardą]: 1. Sen. graikų ginkluotos dievybės Atenės Paladės statula; 2. Apsauga, tvirtovė (TŽŽ).

Prie teoniminių derėtų priskirti ir iš mitologinių būtybių vardų atsiradusius architektūrinius terminus, pvz.: *atlántas* [gr. *Átlas* (kilm. *Átlantas*), sen. graikų mitologijos titano, laikančio dangaus skliautą ant savo pečių, vardas] ir *telamōnas* [gr. *Telamon* (kilm. *Telamōnas*) (Atlanto epitetas)], architektūrinė atrama: vyro figūra, laikanti pastato, portiko ar balkono perdangą; gali turėti konstrukcinę paskirtį arba atlikti tik dekoratyvinę funkciją (DŽ); *kariatidė* (gr. *Karyátis* [kilm. *Karyatidos*) – mergina iš sen. Graikijos Karijų miesto], architektūrinis elementas: moters pavidalo atrama, identiška atlantui (DŽ); *gorgonā* [pgl. sen. gr. mitologinės būtybės *Gorgon* pvd., išverstaakė pabaisa, žvynuotais sparnais, išsirangiusiomis gyvatėmis vietoj plaukų]: skulptūrinė galva (kaukė), vartota architektūroje arkos arba skliauto raktui papuošti; *hárpija* [pgl. gr. *Harpya*, sparnuoto mistinio gyvūno moters galva ir krūtine, paukščio nagais ir sparnais pavadinimą], puošybinis motyvas, dažn. taikytas grotesko ornamentuose (ALAŽ); *medūzā* [pgl. *Medūsa*, sen.

graikų mitologinės būtybės, vienas iš gorgonų vardą], architektūros ornamentas, dažnas arkų spynoje (ALAŽ); *meliuzinà* [pgl. pranc. *Mélusine* (neaišku, ar ji buvo keltų ir sen. prancūzų padavimų herojė, ar Albanijos karaliaus duktė, ar viduramžių romansų herojė) vardą], pakabinamasis šviestuvas iš medinės antropomorfinės dažn. sirenos ar amūro skulptūros bei natūralių elnio ragų su lizdais žvakėms (DŽ), figūrėlė, vaizduojanti moterį su žuvies ar žalčio uodega, puošianti buitinius daiktus, pvz., sudaro žvakidės detalę, veidrodžio rankenėlę ir pan. (TŽŽ 2004); *orfizmas* [pgl. mitologinio dainiaus *Orfėjo* vardą], XX a. antrojo dešimtmečio modernistinės tapybos kryptis. Visais minėtais atvejais termino darybai vartojamas įprastinis būdas – naujų dalykų įvardijimui panaudojami kalboje esantys ištekliai. Kaip tai daroma? Metonimiškai žodžio reikšmės perkėlimas remiasi ne reiškinių panašumu, o prasminė sąsaja (Župerka 1983: 76). Kita vertus, teonimai, taip pat ir tie terminai, kurie kilę iš mitologinių būtybių vardų, tarsi tampa tam tikros ypatybės turėtojai – simboliais: amūras, erotas, kupidonas – meilės simboliais; atlantas, telamonas, kariatidė – stiprybės, atramos, neptūnas, nimfos – vandens gelmių, stichijų ir t. t.

Rytų šalyse labai populiarūs kilimai. Jais ne tik puošiamos sienos (kaip jau minėtu gobelenu) ar tiesiamos grindys. Kilimai dalo, skaido interjerą į erdvines zonas, ant jų sėdint ilsimasi, šnekučiuojama, geriama arbata, valgoma. Todėl lietuvių kalboje yra pluoštelis šių tekstilės gaminių, vadinamų tų vietų, kur kilimai audžiami ar rišami, pavadinimais, pvz., *afgānas* [pgl. *afganų* tautos pvd.] (DŽ); *isfahānas* [pgl. Persijos (dabar Irano) *Isfahano* miesto pvd.] (DŽ); *kermānas*, *kirmānas* [pgl. š. rytų Persijos miesto *Kermano* pvd.] (DŽ); *kōnija* [pgl. Turkijos miesto *Konya* pvd.] (DŽ); *sumākas* [pgl. *Šemacho* miesto dab. Azerbaidžane pvd.] (DŽ). Nurodant gamybos vietą, suteikiama daug informacijos apie gaminį. Todėl vien paminėjus kilimo pavadinimą, nors kiek išmanančiam šią tekstilės rūšį bus aišku, kokia technika – austas ar rištas – gamins atliktas, iš kokios vilnos, kokiais – lininiais, medvilniniais ar šilkiniais – ataudais atautas, kokių

spalvų ir atspalvių gali būti, kokiais ornamentais puoštas – gėlėmis, augaliniais raštais, augalų kompozicija ar visu augalu, geometrinėmis figūromis (besikartojančiais rombais, juostomis, kvadratais ar aštuoniakampių medalionų eilėmis), kokia kompozicija (gal kilimo centre išauta stambi žvaigždė ar vaza su gėlėmis), gal kilimas įrėmintas bordiūro juosta. Miesto (tautos) pavadinimas metonimiškai vartojamas toje vietoje gaminamam kilimui. Taigi loginė-semantinė sąsaja, grindžiama ontologiniais santykiais, t. y. esamu (ar buvusiu) kontaktu vietos atžvilgiu. O šis terminas, metonimiškai atsiradęs kiek kitokių pagrindų: *holbeinas* [pgl. dailininkų *Holbeinų* šeimos pavardę], turkų kilimas, kurio fone nutapomas portretas (DŽ). Čia kūrėjo (tiksliau kūrėjų) vardu pavadinami jo sukurti kūriniai, t. y. savininkų vardas perkeliamas jų darbams.

Dar viena metonimijos atmaina eponiminių terminų daryboje, kai radimo vieta pavadinama ten rastoji medžiaga, pvz., *kaolinas* [pgl. radimo vietos – Kaolingo (*Kao Ling*) kalnų Kinijoje – pavadinimą] (DŽ); *majolika* [pgl. it. maiolica < vidur. lot. *Majorica*, siejama su Majorkos salos (Ispanijoje) pavadinimu] (DŽ); *portlandcementis* [pgl. Portlendo (*Portland*) pusiasalio D. Britanijoje pavadinimą] (DŽ); *pucolānai* [pgl. netoli Neapolio *Poccolio* (*Pozzuoli*) kalno Italijoje pvd.] (DŽ); *umbra* [pgl. *Umbrijos* provincijos Italijoje pvd.] (DŽ); *Skānsenas* [pgl. švedų *Skanseno* parko, Stokholmo apylinkėse pvd.], Švedijos kaimo architektūros ir buities muziejus po atviru dangumi (DŽ).

Nagrinėjamai vienažodžių terminų priskirtini ir terminai, žymintys tautybę. Pvz., *arabeskā* [pgl. tautybės (it. *arabesco* – arabiškas, arabų) pavadinimą] (DŽ); *maureskā moreskā* [pgl. tautybės (isp. *moresca* – maurų) pavadinimą], kuriais nusakoma ornamentų kompozicija iš įvairių augalinių motyvų, geometrinių – banguotų, linijinių, lenktų – formų ir net augalinių ar antropomorfinių figūrėlių. Į šią grupę įeina ir *chinoiserie* [pgl. pranc. *chinois* – sk. *šinuažri* kinišką pavadinimą], Tol. Rytų, ypač kinų, japonų, stilistikos imitacija XVII–XIX a. Europos dailėje ir architektūroje (DŽ).

Kalbininkai pažymi, kad dalykinį termino tikslumą lemia termino vienareikšmiškumas ir jo reikšmės apibrėžtumas (Župerka 2001: 81; Gaivenis 2002: 38). Tačiau yra eponiminių nagrinėjamos srities terminų, kurie turi 2 prasmes. Pvz., jau minėtas *čičerònė* gali žymėti 1) žmogų ir 2) knygą; *muziėjus* – 1) kultūros švietimo įstaigą ir 2) pastatą, kur toji įstaiga įsikūrusi; *siluėtas* – 1) daikto ar žmogaus apybrėžą ir 2) dailės (džn. grafikos) kūrinį, atliktą šia technika; *sumākas* – 1) Kaukazo kilimų audimo techniką ir 2) išaustą šia technika kilimą; *komāskai* [pgl. š. Italijos Como miesto gyventojų pvd.]: 1. Mūrininkai, akmenskaldžiai ir dekoratoriai iš Komo ir Lugano ežerų apylinkių. 2. Stiuko meistrai iš Komo ir Lugano ežerų apylinkių (DŽ). Į to paties termino reikšmes galima žiūrėti metonimiškai, kai kūrinys turi tą patį pavadinimą, kaip ir technika, būdas, kuriuo jis atliekamas; taigi, bendras sąlyčio taškas yra tiesioginis loginis ryšys tarp to paties termino išreiškiamų dviejų sąvokų. Žodžio *komāskai* reikšmės yra lygiagrečiai einančios, žyminčios tam tikrą amatą turinčius ir darbą atliekančius žmones, ir galėtų būti neskiriamos į atskiras grupes, nes visi jie – tų pačių apylinkių gyventojai.

Minėti pavyzdžiai rodo, kad tokiems terminams atsirasti buvo loginė prielaida. Stilistikoje pažymima, kad metoniminis asmenvardžių vartojimas, vadinamas antonomazija, yra „tikrinės ir bendrinės žodžio reikšmės sintezė“ (Pikčilingis 1975: 259). Aptartieji terminai turi tiesioginę sąsają tarp žmogaus, kuris pirmasis sukūrė, sugalvojo naują meninės išraiškos būdą, išrado naują medžiagą, pastatė kitokį statinį ar įrengė kitokią patalpą ar atliko kokius ypatingus darbus, pavardės ir jo darbo rezultato, pavadinto kūrėjo vardu. Kadangi termino sąsaja nusidriekia į tolimą istorinę-kultūrinę praeitį (pvz., iki Karijos karaliaus Mauzolo IV a. pr. Kr.), tai atsekti tą ryšį padėtų tik aiškinamieji žodynai. Kartais ta praeitis tiek nublankusi, kad net ir žodynai termino pirminį šaltinį gali nurodyti skirtingai. Pavyzdžiui, asmenvardį *Meliusina* trys skirtingi žodynai aiškina kiekvienas kitaip, bet galutinis rezultatas – terminas –

adekvatus visuose. Bet specialistai vartoja tokius terminus, nemąstydami apie prasmę termino sąsają su pirminiu šaltiniu – asmenvardžiu, nes terminas jau yra tapęs dalykinės kalbos vienetu, turinčiu tikslią reikšmę.

Visi vienažodžiai eponiminiai terminai yra skoliniai – istoriškai paveldėti iš lotynų kalbos ar sulotyninti graikų kalbos žodžiai. Jie atėjo iš tų kalbų tiesiogiai ar per kalbas tarpininkes drauge su architektūros, meno ir statybos tradicijomis, t. y. objektais ar sąvokomis, kurias jie įvardija.

Sudėtiniai terminai

Dvižodžiai ar kelių žodžių junginiai yra dažnai vartojami konkretaus ar abstraktaus dalyko įvardijimui. Dažnai tokio junginio pagrindinis žodis yra skolinys, t. y. kitos kalbos žodis, pvz., *architektūra, emalis, fajansas, galerija, kapitelis, keramika, konstrukcija, motyvas, orderis, ornamentas, porcelianas, vaza* ir kiti. Vienažodžių terminų atskiras objektas (puošmena, architektūrinis elementas ar ornamentinis motyvas, statybinė medžiaga ar kilimas, kūrinys ar jo atlikimo technika) yra įvardijamas kaip klasė. O kas vyksta sudėtiniame junginyje? Jame pagrindinį krūvį prisiima pagrindinis dėmuo – denotatas, nes įvardija konkretų objektą ar abstrakčią sąvoką. Koks šalutinio dėmens – determinanto, t. y. apibūdinamojo pamatinį dėmesį eponiminio žodžio vaidmuo?

Atskirą nemažą grupę sudaro pavadinimai su žodžiu *porcelianas*. Itališkai *porcellana* yra „keramikos rūšis. Šukė, balta, neporinga, sustiklėjusi, kieta, peršviečiama. Pagal žaliavos sudėtį skiriamas kietasis ir minkštasis porcelianas. Kietasis gaminamas iš kaolino ir lauko špato (nuo jų proporcijos priklauso masės savybės), pridedant kvarco ir kalkių“ (DŽ 335). Pagal tai, kuriame mieste porcelianas gaminamas, yra skirtingos jo rūšys. Tikrinis daiktavardis – visai nesvarbu, ar tai miesto, ar kitokios vietovės pavadinimas, ar gamintojo / gamintojų pavardė – yra porceliano, jo kokybės apibūdinimas, įvertinimas įvairiais atžvilgiais. Porceliano

žinovui ar taikomosios dailės specialistui porceliano pavadinimas jau yra nuoroda, kokie dirbiniai – buitiniai, taikomieji, dekoratyviniai ar puošybiniai–architektūriniai – ten, tame mieste gaminami, kokiais motyvais jie puošiami – augaliniais ar peizažiniais, ornamentiniais, gal nacionaliniais raštais ar herbu, karūna. Daug dėmesio kiekviena porceliano gamykla skiria spalvai. Spalvų gama – pati įvairiausia: nuo pačių ryškiausių, sodriausių iki švelnių, pastelinių ar baltos spalvos. Dar svarbu, ant kokio fono ir kokia spalva dirbinys puoštas, ar jis dengtas glazūra. O tapyba kokia – antglazūrinė ar poglazūrinė? Visus šiuos dalykus turėdamas omenyje specialistas sugeba nustatyti, kas, kuri įmonė tą ar kitą porceliano dirbinį pagamino, pvz., *Berlyno porceliānas*, Berlyno porceliano manufaktūrų dirbiniai – kietojo porceliano indai, servizai, dekoratyvinė plastika, medalionai. Suklestėjo XVIII a. gaminti servizai su rokoko stiliaus dekoru: grakščiu reljefiniu ornamentu, aprėminančiu tapytas kompozicijas, kuriose vaizduojamos gėlės, peizažai, figūrinės scenos. Nuo 1763 m. gaminiai žymėti Prūsijos karaliaus skeptro ženklui ir raidėmis, KPM. XIX a. pab. kinų porceliano pavyzdžiu indus imta dengti ryškiaspalvėmis redukcinėmis glazūromis; *Bristolio porceliānas* (*Bristolis* – Anglijos miestas), minkštasis porcelianas, iš kurio Bristolyje nuo 1749 m. gaminti maži dirbiniai – ąsotėliai kremui, valtelės padažui. Gaminiai labai reti, nes nuo 1752 m. fabriką perėmė kitas savininkas, nuo 1770 m. gaminta iš kietojo porceliano (ATŽ); *Kopenhagos porceliānas* (pgl. Danijos *Kopenhagos* miesto pavadinimą), kietojo porceliano dirbiniai (stalo indai, servizai, vazos, skulptūrėlės). Įmonė įkurta 1775 m., garsiausias originalus XVIII a. dirbinys buvo ištapytas natūralistiškais Danijos augalijos motyvais. Indai dekoruoti poglazūrine tapyba mėlyna spalva ant balto fono ar mėlynomis gėlytėmis puošti kaneliūruoti indai, vėliau dekoruoti pilkšvai melsvo atspalvio poglazūrine tapyba. Kopenhagos porceliano ženklas – trys mėlynos banguotos linijos (DŽ); *Limdo porceliānas* (*Limoges* – Prancūzijos miestas), Limožo buvo pagrindinė vieta Prancūzijoje, kur buvo

gaminamas porcelianas nuo XVIII amžiaus, nes 1768 m. šalia jo buvo rasta kaolino ir lauko špato kietojo porceliano gamybai. Pradėjus gamybą, balti lygūs dirbiniai buvo tiekiami į Sevro gamyklą puošybai. Limožo tebėra svarbus dėl porceliano ir šiandien (ATŽ); *Liverpulio porceliānas* [pgl. Anglijos *Liverpulio* miesto pavadinimą], bendras pavadinimas gaminių, kuriuos gamino kelios nedidelės Liverpulio įmonės antroje XVIII amžiaus pusėje (ATŽ); *Meiseno porceliānas* [pgl. Vokietijos *Meiseno* miesto pavadinimą], karališkojo porceliano manufaktūros dirbiniai iš kietojo porceliano. Tai stalo ir dekoratyviniai indai, skulptūrinė plastika, žvakidės, puošybinės baldų detalės. Indai balti, puošti reljefiniu ornamentu, emaliais, auksu. Manufaktūra įkurta 1710 m. Tradicinis Meiseno porceliano ženklas – du sukryžiuoti kardai, nutapyti mėlynais (kobalto oksido) dažais – pradėtas žymėti apie 1730 m. (DŽ); *Neapolio porceliānas* [pgl. Italijos miesto *Naples* pavadinimą], gamyklą įkūrė Ferdinandas IV 1771 m. Nuo 1780 m. gamino didelius pietų servizus (dovaną diplomatams), figūrėles. Žymėdavo *N* raide ir karūna virš jos. 1821 m. uždaryta (DŽ); *Peterburgo porceliānas* [pgl. Rusijos Peterburgo miesto pavadinimą], kietojo porceliano dirbiniai, gaminami Peterburgo porceliano fabrike (nuo 1794 m.). Tai įvairūs stalo indai, dekoratyvinės vazos, portretiniai biustai, statulėlės. Klasicistinių formų ir dekoru. Sovietiniais metais gamintas agitacinis porcelianas – dirbiniai su Sovietų Sąjungos emblemomis, politiniais šūkiais bei simboliais. Porcelianas puoštas tapyba, skulptūriniu dekoru, auksuotas. Porcelianas iš pradžių žymėtas Peterburgo miesto herbu, vėliau pjautuvu ir kūju, fabriko pavadinimo inicialais (DŽ); *Rygės porceliānas*, Rygos fabriko dirbiniai iš kietojo porceliano (nuo 1841 m.); gaminti įvairūs stalo ir dekoratyviniai indai. Puošyboje vyravo gėlių puokštės. Vėliau indus puošė latvių nacionalinės ornamentikos motyvais. Nuo 1970 m. gaminiai žymimi ženklui su dabartinio fabriko pavadinimo inicialais (DŽ); *Sèvres porceliānas* [pgl. Prancūzijos miesto *Sevres* pavadinimą], Sevro manufaktūros dirbiniai:

stalo indai, dekoratyvinės vazos, smulkioji skulptūrinė plastika iš minkštojo (iki 1769 m.), vėliau kietojo porceliano. Indai pasižymi rafinuotu koloritu – ryškiomis žaliomis, rožinėmis, žydromis, raudonomis spalvomis. Tapyti gėlių, paukščių motyvai. Iki 1793 m. dirbiniai žymėti dviguba sukryžiuota raide *L* (Liudviko XV monograma), XIX a. palikta tik *S* raidė (DŽ); *Vienos porceliānas* (pgl. Austrijos Vienos miesto pavadinimą), Vienos manufaktūros dirbiniai iš kietojo porceliano. Servizai, dekoratyvinės vazos, laikrodžių rėmai, skulptūrinė plastika (1718–1864). Iki 1744 m. būdinga barokinės formos. Savitumu pasižymėjo dirbiniai, ištapyti polichroninių arba monochroninių (juoda ir raudona spalva) replių ornamentu. Nuo 1744 m. žymėtas du kartus perbrauktu Austrijos skydu ir 2 (nuo 1783 m.) arba 3 (nuo 1800 m.) paskutiniaisiais metų skaitmenimis (DŽ).

Yra dar keletas porceliano rūšių, pavadintų kitokių vietovių, o ne žinomų Europos miestų, vardais. Antai, Japonija nuo seno garsėjo porcelianu, todėl kai kurios jo rūšys vadinamos japoniškais vardais: *Aritos porceliānas* [pgl. vietovės *Arita* Japonijoje pavadinimą], japonų porceliano dirbiniai (daugiausia indai), pagaminti Aritos vietovėje Kiusiu saloje Japonijoje. Indai balti, dekoruoti poglazūrine tamsiai mėlynos spalvos tapyba, linijiniu ir augaliniu ornamentu (DŽ); *Imari porceliānas* [pgl. *Imari* uosto Japonijoje pavadinimą], gamintas Arito vietovėje netoli Imari uosto. Toks kaip Aritos porcelianas, vėliau būdinga antglazūrinė polichroninė puošyba emaliais. Gamintas europiečių užsakymu, pritaikytas jų skoniu ir gabentas į Europą (DŽ); *Kutani porceliānas* [pgl. vietovės *Kutani Maro* Japonijoje pavadinimą], porceliano dirbiniai gaminti šioje vietovėje nuo XVII a. Įvairūs buitiniai ir dekoratyviniai indai, ištapyti vėsliais, ryškiais augalų, gyvūnų, paukščių motyvais, peizažais, tekstilės raštus primenančiais ornamentais. Sodrių geltonos, raudonos, žalios spalvų gama, antglazūrinė tapyba emaliais. Imitavo Aritos porcelianą (DŽ); *Kakiemono porceliānas* [pgl. japonų keramikos *Sakaidos Kakiemono* (1596–1666) pavardę], įvairūs buitiniai ir dekoratyviniai indai iš pie-

no baltumo porceliano, puošti antglazūrine tapyba, emaliais, gėlėmis, figūrinėmis scenomis, įvairiomis spalvomis – oranžine, žalia, mėlyna, turkio, geltona, kartais auksu. Dekoro elementai smulkūs, asimetriški, paskleisti baltame fone (DŽ); Mediči giminė Italijoje (ir ne tik) išgarsėjo *Medici porcelianū* [pgl. Florencijos didikų *Medici* pavardę], dirbiniais iš minkštojo porceliano 1565–1620 m. Išliko autentiškų dirbinių – lėkščių, dubenų, vazų, ašochių, gertuvių ir pan. Kartais degti neglazūruoti dirbiniai, tapyti mėlynais ir violetiniais ornamentais, stilizuotomis gėlėmis, primenančiais persų keramikos dekorą, šakelių motyvais, grotesku. Forma artimi italų majolikai ir sidabro indams. Žymėti raide *F* ir Florencijos katedros kupolo atvaizdu (DŽ).

Pagrindinis sudėtinio junginio dėmuo nurodo, su koku dalyku sietina terminu teikiama informacija. Pvz., *Chippendale'o / Čipendeilo baldai* (pgl. baldų dailininko anglo *Thomo Chippendale'o* pavardę), *Hepplewhite'o / Hėpelvaito baldai* [pgl. anglų dail. *Thomo Sheratono* pavardę], *Simmlerio baldai* [pgl. lenkų baldininko *Jokubo Simmlerio* pavardę], *Thoneto / Tòneto baldai* pgl. Vienoje gyvenusio, vokiečių kilmės baldininko *Michaelio Thoneto* pavardę]. Žodis *baldai* paaiškina, apie ką kalbama. O tikrinis žodis – asmenvardis – iškelia baldų kūrėjo, dailininko kūrybinio darbo savitumą ir reiškia, kad būtent jis sukūrė savitą baldų stilių. Ir į žodį *stilius* (taigi ir į dailininko pavardę sudėtiniaame termine su dėmeniu *baldai*) įeina labai daug dalykų, būtent, pasirinkta baldams medžiaga – mediena: riešutmedis, ąžuolas, o gal raudonmedis, taigi jos rūšis, kokybė, pigumas – brangumas, apdirbimo technologijos – mirkimas, garinimas, džiovinimas, šlifavimas, poliravimas, lakavimas, dažymas ir labai svarbu – šviesi ar tamsi spalva; baldų forma – sunkūs, masyvūs ar lengvi, grakštūs, elegantiški; kampuoti (keturkampiai ar pailgi, stačiakampiai), apvaliais kampais ar ovaliniais. O kaip puošti? Gal dekoruoti drožiniais, aplikė ir nulakuoti, puošti intarsija ar paaukuoti? Išmanantys baldų stilius mokės atrinkti žodžius iš čia paminėtų, kad apibūdintų vieną baldų rūšį, kad ją išskirtų iš kitų, nes tokie terminai

specialistui yra savaime suprantami. Jiems padeda kūrėjo pavardė, kuri suteikia daug tikslios informacijos apie jo darbus. Neišmanančiam šios (baldų) srities rūšinės termino reikšmės prireiks ieškoti aiškinamuosiuose žodynuose ar enciklopedijose. Tačiau atsiranda naujos medžiagos, kinta ar tobulėja baldų formos, todėl reikia kurti naujus pavadinimus, atitinkančius baldų savitumą. Būdingas dvižodžių terminų modelis yra vardažodžio kilmininkas (vienaskaita ar daugiskaita) ir daiktavardis.

Sudėtiniu žodžių junginiu apibrėžiama to objekto (daikto) rūšis. Būtent rūšinis dėmuo yra išreikštas tikriniu daiktavardžiu. Pateikti pavyzdžiai rodo, kad rūšinis dėmuo gali kisti. Vis kitas pavadinimas vartojamas. Apibūdindamas tą patį pamatinį žodį, bet kuris kintantis šalutinis dėmuo pasilieka tame pačiame lygmenyje. Kinta tik termino reikšmė. Aptartuose terminuose vartojami vardinės kilmės pavadinimai galėtų būti priskiriami nusakomajam kilmininko tipui (Paulauskienė 1979: 88).

Architektūros stiliui apibūdinti gali būti vartojami šalies ar regiono pavadinimai, pvz., *bizantiškoji architektūra*, *Egipto architektūra*, *graikų architektūra*, *islamo architektūra*, *maurų architektūra*, *normanų architektūra*, *romėnų architektūra*.

Pateiktuose pavyzdžiuose terminai remiasi architektūros geografiniu požymiu, t. y. pagal tai, kokius bruožus turi to regiono ar šalies architektūra.

Kita vertus, architektūros stiliai yra apjungiami pagal tam tikro istorinio periodo kompozicines bei menines – dekorą, apdailos, skulptūros ir kitokios raiškos – priemones, būdingas tam istoriniam laikotarpiui ir atspindinčias to periodo kūrybos savitumą. Tokius žodžius kaip *gotika*, *klasika*, *renesansas*, *klasicizmas*, *barokas* ir kiti daugelis supranta, kai kurie gal galėtų išvardyti ir svarbiausius ryškesnių stilių bruožus, pvz., gotikai priskirti grakščias linijas, nerviūras, kurios puošia skliautus, bokštus ir bokštelius, langus-rožes; barokui būdingas plastiškumas, skulptūros, kupolai; aiškių proporcingų formų, simetrijos, plano taisyklingumo siekė klasicizmas. Specialistams šių

stilių paaiškinimo neppureiks. Tačiau kiti tikslių pavadinimo reikšmę sužinos tik iš apibrėžties žodynuose. Toks skirstymas į architektūros ir apskritai meno stilius suteikia tam tikrą kultūrinės-istorinės raidos chronologiją, nes atskleidžia meninės to stiliaus kryptis bei tendencijas.

Neretai architektūros ir meno tendencijos ir stiliai yra siejami su valdovo – karaliaus, imperatoriaus ar žymaus didiko – vardu. Valdovo vardas atskleidžia tokius dalykus kaip jų meninių išprusimą, gerą skonį ar išrankumą gražiems dalykams, rodomą dėmesį menui ir menininkams. Pateikiamas pluoštelis eponiminių terminų su valdovų asmenvardžiais: *Emanuėlio / Manuėlio stilius*, *Jakobo stilius*, *Jurgių stilius*, *Napoleono stilius*, *Liūdviko Pilypo stilius*, *Viktoriaus stilius*, *Tiudorų stilius*, *Karalienės Onos stilius*.

Kartais prie jau žinomo stiliaus pavadinimo yra pridodamas tikrinis vardas, pvz., *Maskvės barokas* (miesto barokas), *Otonų* (dinastijos) *renesansas*, *Liublino renesansas*, *Karolingų* (dinastijos) *renesansas*.

Keletas sudėtinių eponiminių terminų, kurių abu žodžiai skolinti, šalutinis dėmuo yra išreikštas daiktavardžių daugiskaitos kilmininku, žymi tautybę: *graikų* vazos, *japonų* keramika, *kinų* bronzos, *kinų* porcelianas. Būdingas dvižodžių terminų modelis yra vardažodžio kilmininkas + daiktavardis.

Pluoštelis terminų, kur abu dėmenys skolinėti, priklausomasis yra išreikštas daiktavardžio vienaskaitos kilmininku: *Hatoros kapitelis*, *Hatoros kolona*, *Hipodamo planas*, *Kamarės vazos*, *Kantono emalis*, *Lesbo ornamentas*, *Reino keramika*, *Ruano fajansas*, *Tanagros skulptūrėlės*, *Juliano akademija*, *Kolarosio akademija*, *Lhote (Loto) akademija* (akademijos – tai privačios mokyklos, pavadintos tapytojų Julianno, Lhote ir skulpt. Colarossi vardais). Žiupsnelis terminų, kurių priklausomas dėmuo yra derinamasis pažymins, žymi gentį, miestą ar tautybę: *dorėniškasis orderis*, *jonėniškasis orderis*, *prancūziškasis stilius*, *rusiškasis stilius*, *prancūziškoji lelija*.

Yra sudėtinių junginių su žodžiu *muzejus*. Juose miesto ar miesto dalies vardas

nurodo vietą, kur yra sutelktos tos šalies bei pasaulinės meninės – kultūros vertybės, pvz., *Berlyno muziejus*, *d'Orsay muziejus* (Paryžiuje, įkurtas buvusioje geležinkelio stotyje d'Orsay), *Liuksemburgo muziejus* (t. p. Paryžiuje), *Luvro muziejus*, *Vatikano muziejus*.

Gausi terminų grupė su lietuvišku denotatu mokykla: *Čikagos mokyklą*, *Gėnujos mokyklą*, *Lombardijos mokyklą*, *Milano mokyklą*, *Nansi mokyklą*, *Parýžiaus mokyklą*, *Páchevos mokyklą*, *Pergamo mokyklą*, *Ròdo mokyklą*, *Siėnos mokyklą*, *Venėcijos mokyklą*, *Ūmbrijos mokyklą*. Mokyklos pavadintos miestų vardais. Jos skiriasi savo tikslais, t. y. pagal tai, kuriam dalykui skiriama daugiau dėmesio, kokių dalykų mokoma. Vienos moko amatų, kitos garsėja taikomosios dailės – tekstilės ar keramikos – darbais, dar kitos siekia lavinti visuomenę.

Keletas terminų su žodžiu *kilimai*: *pėrsų kilimai* (šalis, tautybė), *turkmėnų kilimai*, *Obiusòno kilimai* (gelež. stoties pvd.), *turkų kilimai*. Šiuose žodžių junginiuose skirtingi pažymimieji žodžiai yra ne dėl bendravimo situacijos, o dėl to, kad terminų reikšmė kita.

Pluoštas eponiminių terminų, kurių pagrindinis komponentas yra lietuviškas žodis, o eponimas žymi regioną ar tautybę: *báltiškasis mūras*, *gotikinis mūras*, *prūsiskasis mūras*, *graikiškasis krýžius*, *lotýniškasis krýžius*, *lietúviškasis krýžius*, *pėrsiskasis mązgas*, *olándiškasis rišimas*, *amerikiėtiškoji pėrriša*, *ángliškoji pėrriša*, *gòtiškoji pėrriša*, *škòtiškoji pėrriša*.

Deja, lietuviškų eponiminių terminų beveik nėra, nes jei eponimas lietuviškas, tai denotatas – svetimžodis, pvz., *Lietuvòs dailės muziejus*, *Lietuvòs nacionálinis muziejus*, *Vilniaus dailės akadėmija*, *Vilniaus mókslo ir mėno muziejus*, *Vilniaus šiulaikinio mėno ceñtras*, *Kaũno dailės gimnázija*.

O štai keletas lietuviškų pavyzdžių: *Vilniaus dailės draugijà*, *Vilniaus mėno mokyklà*, *Vilniaus piešimo mokyklà*, *Kaũno mėno mokyklà*, *Lietúvių mėno kūrėjų draugijà*. Tiek hibridiniai (su skoliniu junginyje), tiek lietuviški terminai yra kultūros draugijų ar meno – mokslo įstaigų pavadinimai (gimnazija, muziejus, centras). Lietuviški būtų šie sudėtiniai junginiai:

báltiškasis mūras, *lietúviškasis mūras*, *Vilniaus verbos*.

Retsykais eponiminis terminas turi variantą – „kitą tos pačios reikšmės vienetą“ (Župerka 1983: 27), t. y. kitą terminą, semantinį ekvivalentą, pvz., *Jeruzalės kryžius* = *kryžiuočių kryžius*, *Lozoriaus kryžius* = *rusų kryžius*, *Napoleono I stilius* = *imperijos stilius*.

Sudėtinis dvizodis terminas esti išplečiamas papildomu dėmeniu. Tik ką pateiktuose pavyzdžiuose matyti, kad toks papildymas esti subordinuotas, pvz., Lietuvos dailės muziejus galėtų būti Lietuvos dailės + muziejus ir Lietuvos + dailės muziejus, tačiau Vilniaus + dailės akademija. Arba: Liudviko Pilypo + stilius, Henriko II + stilius. Bet kuriuo atveju „papildomas dėmuo logiškai papildo pagrindinę sąvoką“ (Gaivenis 2004: 95).

Išvados

Aptartuose žodžiuose ir dvizodžiuose junginiuose vardažodžiai – asmenvardžiai, miestų, geografinių vietų, šalių, genčių ir kitokie pavadinimai – yra terminologizuoti. Visi nagrinėjamos grupės vienažodžiai terminai yra tarptautiniai skoliniai – kitų kalbų žodžiai, atkeliavę iš senųjų graikų ir lotynų kalbų, dažnai per tarpininkes italų ar prancūzų kalbas (Keinys 1988: 103). Verta prisiminti, kad apskritai architektūros terminijoje skolinių yra labai daug (Kitkauskienė 2006: 173). Dalis tokių eponiminių terminų yra visiškai pritaikę prie lietuvių kalbos sistemos fonetiškai, grafiškai ir morfologiškai, yra sulietuvinti, turi lietuviškas priesagas ir galūnes. Kai kurių vienažodžių terminų dalykinę informaciją supranta visi, todėl jie yra vartojami ne tik architektūros specialistų, bet ir ilinių žmonių, taigi įeina į pagrindinį bendrinės lietuvių kalbos žodyną, pvz., *galerija*, *gobelenas*, *mansarda*, *mauzoliejus*, *muziejus*, *siluetas*. Kiti terminai yra aplietuvinti, pvz., turi galūnes, bet priesaga dar išlikusi svetima, pvz., *buonarotistas*, *kara-vadzizmas*, *kupidonas*, *orfizmas*, *paladianizmas*, *parianas*; arba: *irfaganas*, *kermanas*, *konija*, *seratas*, *seladonas*, *stebrizas*, *sumakas* ir kiti,

kurių galūnė rodo, kad lietuviškas terminas yra vyriškos ar moteriškos giminės. Keletas terminų net žodyne yra užfiksuoti originalo forma, pvz., *Carlo Marrata, chinoiserie, liberty, savonerie* ar gali būti šiek tiek pakeisti grafiškai: *rekamjė* (recamier). Tokius terminus tegali suprasti tik specialistai.

Kodėl skolinių neatsisakoma? Kalbininkai pasako labai aiškiai: „Neturime savų pakaitalų“ (Sabaliauskas 1990: 228). Nėra lietuviškų terminų tiems dalykams įvardyti. Sąvokos ir jų pavadinimai yra tarsi užsikonservavę.

Vardažodžių vartojimas aptariamose grupėse terminuose yra ženklus. Gausiausia yra sudėtinių junginių grupė.

1. Visi rasti vienažodžiai eponiminiai terminai yra skoliniai.
2. Išanalizavus dvižodžius terminus paaiškėjo, kad struktūros požiūriu jie niekuo nesiskiria nuo įprastinių žodžių junginių – paisoma lietuvių kalbos gramatinio derinimo ir valdymo taisyklių.
3. Lietuviškų sudėtinių eponiminių terminų rasta labai nedaug.
4. Sudėtinio termino determinanto keitimas keičia termino reikšmę.
5. Sudėtiniam terminams būdinga skolinintas pamatinis dėmuo, arba denotatas; dažniausiai ir priklausomasis dėmuo yra skolinys.
6. Šios srities terminų modeliai yra nusi-stovėję. Į juos derėtų atsižvelgti kuriant naujus terminus.

Literatūra

- Cabre, M. T. 1998. *Terminology, Theory, Methods and Application*. Amsterdam / Philadelphia.
- Drazdauskienė, L. 2008. „Iš terminų radimosi, kūrimo ir formavimosi praeities“, *Santalka: Filologija, Edukologija* 16(2): 147–164. doi:10.3846/1822-430X.2008.16.2.147-165
- Gaivenis, K. 2002. *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Gaivenis, K.; Keinys, St. 1990. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas.
- Keinys, St. 1988. *Lietuvių kalbos hibridai*. Vilnius.
- Kitkauskienė, L. 2006. „Architektūros terminai lietuvių ir anglų kalbose: bendrybės ir skirtybės“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. 28: 171–196. KA. Vilnius.
- Palmer, F. 1982. *Semantics. A New Outline*. Moscow.
- Paulauskienė, A. 1979. *Lietuvių kalbos veiksmažodžių kategorijos*. Vilnius: Mokslas.
- Pikčilingis, J. 1975. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius: Mintis.
- Sabaliauskas, A. 1990. *Lietuvių kalbos leksika*. Vilnius.
- Sager, J. C. 1999. *A Practical Course in Terminology*. Amsterdam / Philadelphia.
- Župerka, K. 2001. *Stilistika*. Šiauliai.
- Župerka, K. 1983. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius: Mokslas.
- ## Žodynai
- ALAŽ *Anglų–lietuvių kalbų aiškinamasis architektūros žodynas*. 2010. Vilnius: Technika.
- ALSŽ *Anglų–lietuvių kalbų statybos terminų žodynas*. 1995. Sud. A. Kudzys, A. Rosinas, B. Kudzienė. Vilnius: Technika.
- DŽ *Dailės žodynas* (autorių kolektyvas). 1999. Ats. red. J. Mulevičiūtė. Vilnius: VDA.
- TŽ *Tarptautinių žodžių žodynas*. 2002. V. Vaitkevičiūtė. Vilnius: Žodynas.
- Tž *Tarptautinių žodžių žodynas*. 2004. J. Mackevičienė. Vilnius: Gimtinė.

EPONYMOUS TERMS OF ARCHITECTURE, ART AND BUILDING

Laimutė Kitkauskienė

The article discusses the importance of terms in subject- matter conversation. The issue of architecture as being the crossing of science and art is reminded of. Eponymous terms are defined. The opinion is held that such a term which is a person's name, the name of a city, village, of some other geographical place, of a country or nation, as well as of a tribe included in its structure, can be called an eponymous term. The Lithuanian terms of such a kind were not discussed till now, that's why the article could give the start for discussions or for more thorough studies in this field. Logical – semantic links between the eponymous term and its original source (the proper name) are examined. As one-word terms are loans, or borrowings, their original source is indicated. A lot of material is presented, and it could help to determine and identify the main ways of the formation of eponymous terms as well as their structural patterns. The given patterns could be successfully applied in forming the terms of other special fields.

Keywords: eponymy, metonymy, the language of science, means of the subject expression, semantic links, subject communication, specialized vocabulary.

Įteikta 2011-03-31; priimta 2011-04-07